

11 Απριλίου, 1990

(ΠΙΚΗΣ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΤΖΗΓΣΑΓΓΑΡΗΣ Δ/στές)

ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΑΦΙΤΗΣ &amp; ΑΛΛΟΣ,

Εφεσεύοντες,

v.

ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Εφεσίβλητης.

(Ποινικές Εφέσεις Αρ. 5173 και 5174).

Δίκαιον αποδείξεως — Μάρτυρες — Αντεξέταση — Ένας από τους σκοπούς της είναι να φέρει τον μάρτυρα αντιμέτωπο με την εκδοχή της πλευράς, που αντεξετάζει — Αυτό δεν σημαίνει ότι οι θέσεις του αντεξεταστή πρέπει να υποβληθούν ευθέως με τον κλασσικό τρόπο "Σου υποβάλλω ότι ....."

5

Δίκαιον αποδείξεως — Ποινική δίκη — Η κατηγορούσα αρχή βαρύνεται με απόδειξη της κατηγορίας και κάθε στοιχείου που την συνιστά — Υποθέσεις, ως προς ύπαρξη γεγονότων, όσων εύλογες και αν είναι δεν επιτρέπονται — Κενά εν σχέσει με πρωτογενές γεγονός, που συνιστά και αποδεικνύει το έγκλημα αφήνει την κατηγορία ατεκμηρίωτη (Λοΐζου v. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 363 παρετέθη με επιδοκιμασία)

10

Δίκαιον αποδείξεως — Περιστατική μαρτυρία — Δεν υπάρχει προκατάληψη εναντίον της — Δεν πρέπει να συγγέεται με τις περιστάσεις της υποθέσεως — Η αιτιώδης σχέση μεταξύ της και της ενοχής κατηγορουμένου πρέπει να είναι αφ' ενός μεν άμεση αφ' ετέρου δε να μην επιτρέπει άλλη λογική ερμηνεία.

15

Ποινική δικονομία — Συγκατηγορούμενοι — Ενοχή των συναρτάται άμεσα με τις κατηγορίες εναντίον τους και τα γεγονότα, που τις υποστηρίζουν — Κατηγορία ότι ο 2ος κατηγορούμενος συνώμοσε με συγκεκριμένο πρόσωπο, τον 1ο κατηγορούμενο τον οποίον και παρότρυνε (η παρότρυνση απετέλεσε βάση για άλλες 2 κατηγορίες) να προβεί στον εμπρησμό του εργοστασίου του 1ου κατηγορουμένου και του περιεχομένου του — Η καταδίκη και των 2 ήταν συνυφασμένη με την θέση ότι ο 1ος κατηγορούμενος ήταν ο εμπρηστής — Δεν είναι επιτρεπτή εξέταση, αν ο 2ος κατηγορούμενος συνώμοσε με άλλο (πλήν του 1ου κατηγορουμένου) πρόσωπο.

20

25

Δίκαιον αποδείξεως — Ποινική δίκη — Ελατήριο — Σημασία του — Οικονομικό συμφέρον αποτελεί κατά την ανθρώπινη εμπειρία ισχυρή κινητήρια δύναμη — Φιλία — Δεν συνιστά αφ' εαυτής κινη-

30

τήρια δύναμη διαπράξεως εγκλήματος για χάρη του φίλου.

5 Δίκαιον αποδείξεως — Ποινική δίκη — Εναρκτήρια δήλωση κατηγορούσας Αρχής — Σημασία της — Κάθε αποτυχία αποδείξεως της υποθέσεως, που έχει σκιαγραφηθεί στο άνοιγμα της υπόθεσης, τείνει να εξασθενήσει την κατηγορία.

Δίκαιον αποδείξεως — Καταφυγή κατηγορουμένου σε ψεύδος — Δημιουργεί τεκμήριο ενοχής όχι όμως συμπερασματικό για την ενοχή του ανεξάρτητα από τα γεγονότα της υπόθεσης και τις συνθήκες, που την περιστοιχίζουν.

10 Δίκαιον αποδείξεως — Άλλοθι κατηγορουμένου — Απουσία του — Δεν ταυτίζεται με ύπαρξη ευκαιρίας διαπράξεως εγκλήματος.

Οι εφεσείοντες κατεδικάσθησαν από το Κακούργιοδικείο Λευκωσίας για τα εγκλήματα:

15 (α) Συνωμοσία για τον εμπρησμό του εργοστασίου Ertarplex και του περιεχομένου του κατά παράβαση του αρθρ. 371 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154,

(β) Εμπρησμός του κτιρίου του εργοστασίου κατά παράβαση του αρθρ. 315 (α) και 20 του Κεφ. 154, και

20 (γ) Εμπρησμό των μηχανημάτων και εμπορευμάτων που ήταν αποθηκευμένα στο εργοστάσιο κατά παράβαση του αρθρ. 319 και 20 του Κεφ. 154.

25 Σύμφωνα με ετυμολογία του Κακούργιοδικείου, που συμπίπτει άλλωστε και με την θέση της Κατηγορίας, ο Χρ. Παφίτης, ο πρώτος εφεσείων ήταν ο αυτουργός και ο Α. Καραγιώργης συνεργός στην διάπραξη των εγκλημάτων του εμπρησμού. Η συνέργειά του συνίστατο, σύμφωνα με τα ευρήματα του Κακούργιοδικείου, στην παρότρυνση του Παφίτη στον εμπρησμό του κτιρίου και του περιεχομένου του, σύμπραξη η οποία τον κατέστησε υποκείμενο σε καταδίκη ως συναυτουργό, σύμφωνα με τις διατάξεις του αρθρ. 20 (δ) του Κεφ. 154.

30 Η μαρτυρία ήταν περιστατική. Τα ενοχοποιητικά στοιχεία, που προέκυψαν εναντίον του 2ου κατηγορουμένου, πηγάζουν κυρίως από την μαρτυρία, που αποδίδει σ' αυτόν κίνητρο (οικονομικό συμφέρον εισπράξεως του ποσού ασφαλιστηρίου εναντίον πυρός λόγω κακής οικονομικής καταστάσεως της επιχειρήσεώς του) και απόπειρα επηρεασμού μαρτύρων κατηγορίας.

40 Ενόψει της αρχής, που φαίνεται στο τέταρτο από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα, δεν είναι επιτρεπτό να εξετασθεί αν ο 2ος εφεσείων συνωμότησε με άγνωστο για εμπρησμό του εργοστασίου του. Λόγω αποδεδειγμένης απουσίας του από την σκηνή του εγκλήματος, η ενοχή του είναι συνυφασμένη με την ενοχή του εφεσείοντος 1. Αθώωση του τελευταίου οδηγεί αναπότρεπτα σε αθώω-

ση και του εφεσεϊόντος 2.

Με βάση την πιο πάνω σκέψη το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού προσδιόρισε την φύση και σημασία της περιστατικής μαρτυρίας με τον τρόπο, που φαίνεται στο τρίτο από τα πιο πάνω περιληπτικά σημειώματα, ασχολήθηκε με την προσαχθείσαν περιστατική μαρτυρία εναντίον του εφεσεϊόντος 1. 5

Ανακεφαλαιώνοντας τα ουσιώδη γεγονότα τα οποία οδήγησαν το Κακούργιοδικείο στην κατάληξη ότι ο Παφίτης είναι ένοχος είναι εκείνα τα οποία κρίθηκαν ότι συνιστούν:-

(α) Ελατήριο (η μεγάλη φιλία του εφεσεϊόντος 1 προς τον εφεσεϊόντα 2). Τούτο διαφέρει από την αρχική θέση, που έγινε με την εναρκτήρια αγόρευση της κατηγορούσης αρχής ότι ο εφεσεϊών 1 προσδοκούσε οικονομικά ανταλλάγματα. 10

(β) Κατοχή αντικλειδιού της εισόδου 9 του εργοστασίου, που ήταν και ο μοναδικός τρόπος εισόδου σ' αυτό χωρίς παραβίαση (Τα κλειδιά του εφεσεϊόντος 1 είχαν βρεθεί μέσα στο γραφείο του μετά την πυρκαγιά και δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν) και η ευκαιρία που είχε να διαπράξει το έγκλημα, και 15

(γ) Τα ίχνη πετρελαίου στα ρούχα του. (Το πετρέλαιο ήταν η πρώτη ύλη, που χρησιμοποιήθηκε για τον εμπρησμό). 20

Με βάση τις σκέψεις, που σκιαγραφούνται στο 5ο και 6ο περιληπτικά σημειώματα πιο πάνω το Ανώτατο Δικαστήριο δεν δέχθηκε το εύρημα σχετικά με το ελατήριο του 1ου εφεσεϊόντος.

Με βάση την μαρτυρία, που είχε προσαχθεί στη δίκη σχετικά με το θέμα του αντικλειδιού (Βλ. για λεπτομέρειες σελίδες 109 - 111 της αποφάσεως), το Ανώτατο Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε ίχνος μαρτυρίας ότι ο εφεσεϊών είχε ποτέ στην κατοχή του κλειδί του εργοστασίου. Η μαρτυρία της μάρτυρος Πατσαλίδου ότι ο εφεσεϊών 1 την είχε επισκεφθεί 10 περίπου ημέρες πριν τον εμπρησμό για να της ζητήσει να κατασκευάσει αντικλειδί (πράγμα που δεν έγινε), δημιουργεί υπόνοιες και το εύρημα ότι ο Παφίτης είχε ψευθεί με προφανή σκοπό την απόκρυψη της επίσκεψης ενδυναμώνει τις υπόνοιες. Η καταφυγή στο ψεύδος δημιουργεί τεκμήριο ενοχής όχι όμως συμπερασματικό για την ενοχή του κατηγορουμένου ανεξάρτητα από τα γεγονότα της υπόθεσης και τις συνθήκες που την περιστοιχίζουν. 30

Ο παραμερισμός του ευρήματος αυτού εξασθενεί μέχρι σημείου ουσιαστικής εξουδετέρωσης και του ευρήματος για την ύπαρξη ευκαιρίας για την διάπραξη του εγκλήματος. 35

Η απουσία άλλοθι τεκμηριωμένου με την βεβαίωση τρίτου εξομώθηκε ουσιαστικά από το πρωτόδικο δικαστήριο με ευκαιρία 40

- 5 για την διάπραξη του εγκλήματος. Η σημασία της ευκαιρίας ως στοιχείου τεκμηρίωσης της καταδίκης εξαρτάται από την φύση και την συνάρτησή της με την διάπραξη του εγκλήματος. Στην προκειμένη περίπτωση η ευχέρεια που είχε ο Παφίτης να προσεγγίσει την σκηνή του εγκλήματος δεν τον τοποθετεί κατά τον κρίσιμο χρόνο στον τόπο του εγκλήματος.

*Η έφεση επιτρέπεται.*

Αναφερόμενες αποφάσεις:

- Λοΐζου ν. Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 363,  
 10 *Fourmides v. The Republic* (1986) 2 C.L.R. 73,  
*Μιχαηλίδης ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ.172,  
*Al- Hamad and Another v. Republic* (1989) 2 Α.Α.Δ.117,  
*Anastassiades v. Republic* (1977) 2 C.L.R. 97,  
*Hadjisavvas v. Republic* (1988) 2 C.L.R. 37,  
 15 *Έλληνας ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ.149.

### Εφέσεις εναντίον Καταδίκης και Ποινής.

- Εφέσεις εναντίον της καταδίκης και της ποινής από τον Χριστάκη Φιλίππου Παφίτη και άλλοι οι οποίοι βρέθηκαν ένοχοι στις 7 Οκτωβρίου, 1989 από το Κακουργιοδικείο  
 20 Λευκωσίας (Αριθμός Ποινικής Υπόθεσης 16336/89) στην κατηγορία συνωμοσίας για εμπρησμό κατά παράβαση του άρθρου 371 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154, στην κατηγορία εμπρησμού κτιρίου παράβαση των άρθρων 315 (α) και  
 25 20 του Ποινικού Κώδικα και στην κατηγορία εμπρησμού μηχανημάτων κατά παράβαση των άρθρων 319 και 20 του Ποινικού Κώδικα και καταδικάστηκαν από τον Προσ. Πρ. Επαρχιακού Δικαστηρίου Λαούτα, τον Αναπλ. Αν. Επαρχιακό Δικαστή Ηλιάδη και τον Επαρχιακό Δικαστή Αρέστη σε συντρέχουσες ποινές φυλάκισης 4 χρόνων ο καθένας.  
 30

*Α. Παπαχαραλάμπους*, για τον εφεσείοντα Αρ. 1.

*Α. Κληρίδης και Α. Μαρκίδης*, για τον εφεσείοντα Αρ. 2.

Γλ. Χατζηπέτρου, Δικηγόρος της Δημοκρατίας Α, για την εφεσίβλητη.

*Cur. adv. vult.*

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Η απόφαση του δικαστηρίου θα δοθεί από το Δικαστή Γ. Μ. Πική.

5

Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΠΙΚΗΣ: Το Κακούργιοδικείο Λευκωσίας μετά από μακρά δίκη βρήκε τους δυο εφεσεϊόντες, τον Χριστάκη Παφίτη και τον Ανδρέα Καραγιώργη ένοχους για τη διάπραξη των τριών εγκλημάτων που προσδιορίζονται πιό κάτω και τους καταδίκασε, τον καθένα, σε συντρέχουσες ποινές φυλάκισης 4 χρόνων. Τα εγκλήματα για τα οποία κρίθηκαν ένοχοι είναι:-

10

(α) Συνωμοσία για τον εμπρησμό του εργοστασίου Ertarplex και του περιεχομένου του κατά παράβαση του άρθρου 371 του Ποινικού Κώδικα, Κεφ. 154,

15

(β) Εμπρησμός του κτιρίου του εργοστασίου κατά παράβαση του άρθρου 315 (α) και 20 του Κεφ. 154, και

(γ) Εμπρησμό των μηχανημάτων και εμπορευμάτων που ήταν αποθηκευμένα στο εργοστάσιο κατά παράβαση του άρθρου 319 και 20 του Κεφ. 154.

20

Παρά την καταδίκη των δυο εφεσεϊόντων για τα ίδια εγκλήματα η δράση και συνδρομή του καθενός στην διάπραξη τους ήταν διαφορετική και ξεχωριστή.

Σύμφωνα με ετυμηγορία του Κακούργιοδικείου, που συμπίπτει άλλωστε και με την θέση της Κατηγορίας, ο Χρ. Παφίτης, ο πρώτος εφεσεϊών ήταν ο αυτουργός και ο Α. Καραγιώργης συνεργός στην διάπραξη των εγκλημάτων του εμπρησμού. Η συνέργειά του συνίστατο, σύμφωνα με τα ευρήματα του Κακούργιοδικείου, στην παρότρυνση του Παφίτη στον εμπρησμό του κτιρίου και του περιεχομένου του, σύμπραξη η οποία τον κατέστησε υποκείμενο σε καταδίκη ως συναυτουργό, σύμφωνα με τις διατάξεις του

25

30

άρθρ. 20 (δ) του Κεφ. 154.

5 Προκύπτει από τα ευρήματα του Κακουργιοδικείου ότι στις 5/9/1988 οι εφεσείοντες συμφώνησαν και στην συνέχεια προετοίμασαν το έδαφος για τον εμπρησμό τις  
10 πρώτες ώρες της επαύριο 6/9/1988 του εργοστασίου με κύριο σκοπό την καταστροφή του περιεχομένου του, δηλαδή των μηχανημάτων και εμπορευμάτων που βρίσκονταν σ' αυτό. Το ελατήριο του Καραγιώργη για τον σχεδιασμό και προαγωγή της καταστροφής της επιχείρησης της εταιρείας Etmarlex Ltd, την οποία διεύθυνε και της οποίας μαζί με την σύζυγό του ήσαν οι μόνοι μέτοχοι (1/2 μερίδιο ο καθένας) ήταν η απελπιστική οικονομική κατάσταση της εταιρείας σε συνδυασμό με την προσδοκία για  
15 την είσπραξη του ποσού για το οποίο τα μηχανήματα και τα εμπορεύματα ήσαν ασφαλισμένα και που ανερχόταν σε £609,707.- Κίνητρο για συμμετοχή στον προγραμματισμό και την διάπραξη του εγκλήματος για τον Παφίτη αποτέλεσε, σύμφωνα με τα ευρήματα του Κακουργιοδικείου, "η μεγάλη φιλία" που έτρεφε για τον Καραγιώργη και προφανώς η χαρά που θα δοκίμαζε από την πραγμάτωση των άνομων σχεδίων του φίλου του. Το τελευταίο εύρημα έρχεται σε αντίθεση με την θέση της Κατηγορίας όπως προσδιορίστηκε στο άνοιγμα (opening) της υπόθεσης ότι εκείνο που ώθησε τον Παφίτη στην διάπραξη των εγκλημάτων  
20 ήταν η παροχή ανταλλαγμάτων. Η αποτυχία της Κατηγορίας να αποδείξει αυτή την πτυχή της υπόθεσής της δεν σχολιάζεται στην απόφαση ούτε επεξηγούνται οι συνθήκες κάτω από τις οποίες στενή φιλία μπορεί να αποτελέσει ελατήριο για εγκληματική δράση.

30 Δεν υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες ούτε για το έγκλημα της συνωμοσίας ούτε για τον εμπρησμό. Η μαρτυρία η οποία προσκομίστηκε ήταν αποκλειστικά περιστατική. Ο κ. Χατζηπέτρου παρατήρησε ότι σπάνια απαντάται άμεση μαρτυρία για τον καταρτισμό της συνωμοτικής συμφωνίας. Οι συνωμότες δρούν, όπως είπε, κατά κανόνα "εν κρυπτώ". Δεν έπρεπε συνεπώς να αναμένεται η ύπαρξη άμεσης μαρτυρίας για την εγκληματική συμφωνία. Η διαπίστωση του κ. Χατζηπέτρου δεν μετριάξει βέβαια το  
35

βάρος της αποδείξεως ούτε επιτρέπει την πρόσδοση στην περιστατική μαρτυρία που υποστηρίζει την ύπαρξη συνωμοσίας πλέον ενοχοποιητικών διαστάσεων από εκείνες τις οποίες φυσιολογικά ενέχει.

Η απουσία του Καραγιώργη από τη σκηνή του εγκλήματός, βρισκόταν κατά τον κρίσιμο χρόνο στο σπίτι του, όπως έγινε δεκτό από το δικαστήριο, καθώς και η έλλειψη οποιασδήποτε άμεσης μαρτυρίας για την παρότρυνση του Παφίτη να πυρπολήσει το εργοστάσιο συναρτά την καταδίκη του άμεσα με την καταδίκη του Παφίτη ως αυτουργού του εγκλήματος. Το συμπέρασμα για την ύπαρξη συνωμοσίας πηγάζει σε μεγάλο βαθμό και είναι αλληλένδετο με την συμμετοχή του Παφίτη στον εμπρησμό. 5 10

Όπως ορθά έκρινε το Κακουργιοδικείο το πλαίσιο της Κατηγορίας καθώς και η πλοκή των γεγονότων καθιστούσαν την καταδίκη του Παφίτη για εμπρησμό προϋπόθεση για την καταδίκη του Καραγιώργη ως συνεργού στο έγκλημα που διαπράχθηκε. Το Κακουργιοδικείο δεν απέκλεισε την πιθανότητα οι αυτουργοί του εμπρησμού να ήταν περισσότεροι του ενός. Σκιαγραφώντας τον τρόπο δράσης των εμπρηστών το Κακουργιοδικείο ανέφερε: "Πιστεύουμε ότι ο δράστης ή οι δράστες θα περιέλουσαν με πετρέλαιο τα πιο πολλά σημεία στο χώρο του εργοστασίου". 15 20

Παρόλο που είναι δυνατή η στήριξη κατηγορίας για συνωμοσία με πρόσωπο ή πρόσωπα άγνωστα στην Κατηγορία το εύρημα ότι δυνατό να έδρασαν μαζί με τον Παφίτη και άλλα πρόσωπα έρχεται σε κάποιο βαθμό σε αντίθεση με την Κατηγορία που περιορίζει την συνωμοτική συμφωνία μεταξύ Καραγιώργη και Παφίτη, εκτός βέβαια αν κριθεί ότι οι άλλοι στρατεύτηκαν στο έγκλημα από τον Παφίτη, γεγονός που δεν σχολιάζεται ούτε φαίνεται να απασχόλησε το πρωτόδικο δικαστήριο. 25 30

Το εύρημα του Κακουργιοδικείου ότι επρόκειτο για εμπρηστική πράξη και όχι για τυχαία πυρκαγιά δεν έχει αμφισβητηθεί. Η μαρτυρία ως προς τις συνθήκες έναρξης 35

και εξάπλωσης της πυρκαγιάς δεν μπορούσε να αφήσει  
αμφιβολία ότι επρόκειτο για εμπρησμό. Ο δράστης ή δρά-  
στες, όπως κατέληξε το Κακουργιοδικείο, άπλωσαν σε κυ-  
κλικό σχήμα στο δάπεδο του εργοστασίου μεγάλο τεμάχιο  
5 υφάσματος, μήκους 31 μέτρων, το οποίο ήταν αποθηκευ-  
μένο στο εργοστάσιο, το περιέλουσαν με πετρέλαιο σε διά-  
φορα σημεία και μετά έθεσαν πυρ σ' αυτό με καταφανή  
σκοπό την ταχεία εξάπλωση της πυρκαγιάς και την κατα-  
στροφή του μεγαλύτερου δυνατού μέρους του περιεχομέ-  
10 νου του εργοστασίου. Ο σκοπός αυτός επιτεύχθηκε. Η  
φωτιά εξαπλώθηκε με αστραπιαία ταχύτητα και αποτέ-  
φρωσε ή κατέστρεψε σχεδόν το σύνολο του περιεχομένου  
του εργοστασίου και συγχρόνως προκάλεσε σημαντική  
ζημιά στο κτίριο. Η μαρτυρία κατέδειξε και το δικαστήριο  
15 δέχτηκε ότι ο εμπρηστής (ή οι εμπρηστές) εισήλθαν στο  
κτίριο, αποκλειόμενης άλλης λογικής πιθανότητας, από  
μια από τις δυο εισόδους του κτιρίου που δεν ήταν ασφα-  
λισμένη με σύρτη από μέσα. Αυτές οι εισοδοί ήταν δύο,  
εκείνη που περιγράφεται στο σχέδιο ως είσοδος 9 (του ερ-  
20 γοστασίου) και η είσοδος 21 (της αποθήκης). Δεν υπήρχαν  
σημεία παραβίασης οποιασδήποτε εισόδου ή οποιουδήποτε  
μέρους του κτιρίου, γεγονός που εύλογα οδήγησε το δι-  
καστήριο στην διαπίστωση ότι ο δράστης ή οι δράστες ει-  
σήλθαν στο κτίριο αφού άνοιξαν με κλειδί μια από τις  
25 δυο εισόδους. Η είσοδος 21 αποκλείστηκε λόγω της διάρ-  
θρωσης του κτιρίου σε συνδυασμό με τις εστίες πυρκα-  
γιάς. Το δικαστήριο κατέληξε ότι ο δράστης ή δράστες ει-  
σήλθαν στο εργοστάσιο από την είσοδο 9 αφού  
χρησιμοποίησαν αντικλείδι για να ανοίξουν την θύρα.

30 Το κλειδί της εισόδου 9 που είχε στην κατοχή του ο  
Καραγιώργης από τις 3/9/1988 ήταν αδύνατο να είχε χρη-  
σιμοποιηθεί ενόψει του ότι βρέθηκε μετά την πυρκαγιά  
στο γραφείο του μισοκαμένο από την πυρκαγιά, προσδε-  
δεμένο με κρίκο μαζί με δεύτερο κλειδί. Δεν υπήρχε άμεση  
35 μαρτυρία όπως διαπίστωσε το Κακουργιοδικείο ότι ο Πα-  
φίτης εξασφάλισε ή ότι είχε στην κατοχή του αντικλείδι  
της εισόδου 9 ή οποιασδήποτε άλλης εισόδου του κτιρίου.  
Οι επαφές του όμως με τον Καραγιώργη την 5/9/1988  
καθώς και η ανεπιτυχής προσπάθειά του να εξασφαλίσει



αντικλείδι σε ημερομηνία που δεν καθορίστηκε επακριβώς αλλά που το Κακουργιοδικείο τοποθέτησε στο πρωί της 5.9.1988 οδήγησαν το πρωτόδικο δικαστήριο στο ακόλουθο συμπέρασμα: "Παρόλο που δεν πήρε από την μάρτυρα (Πατσαλίδου) αντικλείδια πιστεύουμε ότι ο κατηγορούμενος (Παφίτης) κατόρθωσε να εξασφαλίσει αντικλείδια την ημέρα εκείνη". Μάλιστα προσδιόρισαν και την ώρα που είχαν εξασφαλιστεί μεταξύ της 10.30 π.μ. και 12.00 μ.μ. της 5/9/1988.

Με αφετηρία αυτή τη διαπίστωση κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η παράκληση του Καραγιώργη προς τον Παφίτη το απόγευμα της ημέρας εκείνης στην παρουσία μελών του προσωπικού του εργοστασίου για την εξασφάλιση αντικλειδιού που τελικά δεν υλοποιήθηκε σκοπούσε να ρίξει στάχτη στα μάτια των παρευρισκομένων και να διασκεδάσει κάθε υπόνοια ότι ο Παφίτης είχε εξασφαλίσει αντικλείδι της εισόδου προς το σκοπό πραγμάτωσης των εγκληματικών σκοπών που είχαν συμφωνηθεί.

Οι δικηγόροι των εφεσειόντων εισηγήθηκαν ότι το εύρημα ότι ο Παφίτης εξασφάλισε αντικλείδι είναι ανυπόστατο. Πρόκειται για υπόθεση την οποία έκαμε το δικαστήριο ανάγοντας μια πιθανότητα σε αποδεδειγμένο γεγονός. Η διαπίστωση του σφάλματος αυτού ενόψει της καθοριστικής του σημασίας του ευρήματος για την ενοχή του Παφίτη εκθεμελιώνει, όπως υπέβαλαν, το βάθος της καταδίκης.

Περαιτέρω εισηγήθηκαν ότι όχι μόνον δεν αποδείχτηκε ότι είχε εξασφαλίσει αντικλείδι αλλά και αυτή τούτη η δυνατότητα να το είχε εξασφαλίσει το πρωί της 5/9/1988 είναι απομακρυσμένη. Το δικαστήριο έκρινε ότι το αντικλείδι εξασφαλίστηκε από άγνωστο τρίτο (έμπορο κλειδιών) μετά την ανεπιτυχή προσπάθεια του Παφίτη να εξασφαλίσει αντικλείδι από την μάρτυρα Πατσαλίδου στο Στρόβολο, το πρωί της 5/9/1988. Η μάρτυρας Πατσαλίδου δεν καθόρισε την ακριβή ημερομηνία επίσκεψης του Παφίτη. Την τοποθέτησε δέκα περίπου μέρες πριν την 12η ή 13η Σεπτεμβρίου. Στην μαρτυρία της ανέφερε ότι ο Παφίτης

της ζήτησε να βγάλει αντικλείδι για δυο κλειδιά που ήταν προσδεδεμένα σε κρίκο. Την επίσκεψη την τοποθέτησε στις πρωινές ώρες· το απόγευμα την αντικαθιστούσε ο σύζυγός της. Η μαρτυρία αποκάλυψε ότι ο Καραγιώργης  
5 εξασφάλισε από το προσωπικό του εργοστασίου το κλειδί της εισόδου 9 την 3/9/1988. Με αυτά υπόψη του το δικαστήριο έφθασε στο συμπέρασμα ότι ο Παφίτης πρέπει να είχε επισκεφθεί το κατάστημα της Πατσαλίδου το πρωί της 5/9/1988 και ότι αμέσως μετά, το ίδιο πρωί, πρέπει να  
10 είχε αποταθεί σε άλλο κατάστημα για τον ίδιο σκοπό και με μεγαλύτερη επιτυχία. Το δικαστήριο υπέθεσε, όπως υπέβαλαν οι δικηγόροι των εφεσεϊόντων, ότι ο Παφίτης είχε τον αναγκαίο χρόνο για την διερεύνηση της δυνατότητας εξασφάλισης αντικλειδιού από άλλο κατάστημα λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο κατά τον οποίο απουσίασε  
15 από το εργοστάσιο το πρωί της 5ης Σεπτεμβρίου, δηλαδή μεταξύ της 10.30 π.μ. μέχρι της 12.00 μ. όπως βρήκε.

Και αυτή η διαπίστωση είναι εσφαλμένη, σύμφωνα με τους εφεσεϊόντες, δεδομένου ότι δεν τεκμηριώνεται από  
20 την μαρτυρία. Πράγματι η μαρτυρία είχε καταδείξει ότι ο Παφίτης απουσίασε από το εργοστάσιο το πρωί της ημέρας εκείνης για πολύ λιγότερο χρόνο μεταξύ της 11.30 π.μ. (περίπου) και της 12.00 μ. Προφανώς το δικαστήριο έσφαλε στην εκτίμηση της σχετικής μαρτυρίας.

25 Οι σχέσεις του Καραγιώργη και Παφίτη ήσαν φιλικές. Και οι δυο διατηρούσαν αγροκτήματα στο 'Αγιο Γιάννη Μαλούντας, ο πρώτος αγρέπαυλη εκτροφής ζώων και ο δεύτερος περιβόλι. Ο Παφίτης βοηθούσε τον Καραγιώργη τόσο στην διαχείριση του περιβολιού του όσο και στην  
30 εκτέλεση μικροδουλειών στο εργοστάσιο. Ήταν ειδικευμένος ξυλουργός (πελεκάνος) και είχε κάμει κατά καιρούς διάφορες εργασίες στο εργοστάσιο όπως η κατασκευή ραφιών. Είχε επίσης ως πάρεργο την μεσιτεία πώλησης γης και σε διάφορες περιπτώσεις διαφήμιζε σε μέλη του προσωπικού τεμάχια γης προς πώληση. Ήταν τακτικός επισκέπτης του εργοστασίου και γνωστός σε πολλά μέλη του  
35 προσωπικού.

Το πρωί της 5/9/1988 ο Παφίτης επισκέφθηκε τον Καραγιώργη στο εργοστάσιό του για δύο λόγους, όπως ο ίδιος ανέφερε:

(1) Για να μεταφέρει μεγάλο βαρέλι πετρελαίου - το πράσινο βαρέλι - για να το γεμίσει με πετρέλαιο και να το μεταφέρει πίσω στο κτήμα του Καραγιώργη για τροφοδότηση της υδραντλίας με καύσιμα, και 5

(2) Για να επιθεωρήσει το χώρο (έξω από το εργοστάσιο) όπου θα κατασκευάζε·γκαράζ σύμφωνα με παράκληση του Καραγιώργη. Συγχρόνως ανέμενε να εισπράξει από τον τελευταίο ποσό £200.- το οποίο του όφειλε. 10

Η παρουσία και οι κινήσεις του Παφίτη στο εργοστάσιο στις 5/9/1988 σε συνδυασμό με το μεταγενέστερο εμπρησμό του κτιρίου τις πρώτες πρωινές ώρες της επάυριο θα μπορούσαν εύλογα να δημιουργήσουν υπόνοιες για τους σκοπούς της επίσκεψής του και τα διαμειφθέντα με τον Καραγιώργη. Ο Παφίτης διακινήθηκε χωρίς εμφανή λόγο σε χώρους του εργοστασίου όπου αργότερα εκδηλώθηκε η πυρκαγιά. Σε ερώτηση μέλους του προσωπικού για το σκοπό της επίσκεψής του στο μέρος εκείνο του εργοστασίου απάντησε ότι διερευνούσε το χώρο για την κατασκευή ραφιών παρόλο που αυτός δεν ήταν μεταξύ των λόγων της επίσκεψής του στο εργοστάσιο. 15 20

Φαινομενικά σκοπός της μεταφοράς του πράσινου βαρελιού στο εργοστάσιο ήταν το γέμισμά του με πετρέλαιο από άλλο βαρέλι πετρελαίου - το κόκκινο βαρέλι - που ήταν τοποθετημένο έξω από το εργοστάσιο και το περιεχόμενό του χρησιμοποιόταν για το πλύσιμο των μηχανών και ως προμήθεια καυσίμων για τον εφοδιασμό των αυτοκινήτων της επιχείρησης με πετρέλαιο όταν τα πρατήρια βενζίνης απεργούσαν. Το κόκκινο σε αντίθεση με το πράσινο βαρέλι δεν είχε βρύση και η αφαίρεση πετρελαίου από αυτό ήταν δυνατή μόνο με αναρρόφηση μέσω λαστιχένιου σωλήνα, εγχείρημα δύσκολο και χρονοβόρο. Γρήγορα διαπιστώθηκε ότι μεταφορά πετρελαίου από το κόκκινο στο πράσινο βαρέλι με αυτό τον τρόπο ήταν εξαιρετικά 25 30 35

δυσχερής οπότεν με οδηγίες του Καραγιώργη ο Παφίτης  
 βοηθούμενος και από άλλα μέλη του προσωπικού του εργοστασίου μετέφερε το πράσινο βαρέλι σε πρατήριο βενζίνης όπου το γέμισε με ποσότητα 180 περίπου λίτρων ακά-  
 5 θαρτου πετρελαίου. Τόσο κατά τη μεταφορά του πράσινου βαρελιού στο πρατήριο βενζίνης όσο και κατά την εκφόρτωσή του όταν επέστρεψαν, ο Παφίτης είχε κάποια επαφή με το βαρέλι, τέτοιας μορφής και φύσης που δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι ήταν δυνατό να αφήσει ίχνη πετρελαίου στην φανέλλα που φορούσε. Εκείνο που δημιουργεί  
 10 πολλά ερωτηματικά είναι η απόφαση του Καραγιώργη να μεταφέρει στο περιβόλι όχι το πράσινο αλλά το κόκκινο βαρέλι. Ο Παφίτης συνοδευόμενος από τον Καραγιώργη μετέφερε το κόκκινο βαρέλι στο περιβόλι του τελευταίου στον Άγιο Γιάννη Μαλούντας. Βοηθούμενος από τον  
 15 μάρτυρα Τρύφωνος ο Παφίτης κατέβασε το βαρέλι στο περιβόλι και με την χρήση λαστίχου αφαίρεσε πετρέλαιο για τις ανάγκες της μηχανής. Και σ' αυτή την περίπτωση η ανάμειξη του Παφίτη με το βαρέλι και το περιεχόμενό του  
 20 ήταν δυνατό να αφήσει ίχνη πετρελαίου στα ρούχα του. Στο πράσινο βαρέλι, όπως έχει αναφερθεί, ήταν προσαρμοσμένη κάνουλα η οποία καθιστούσε ευχερή την αφαίρεση οποιασδήποτε ποσότητας πετρελαίου που ήταν αποθηκευμένη σ' αυτό. Μετά την πυρκαγιά η Αστυνομία βρήκε  
 25 στα πλαίσια ανίχνευσης της σκηνης το πράσινο βαρέλι τοποθετημένο στην θέση που είχε νωρίτερα αφαιρεθεί, έξω από το εργοστάσιο, αλλά με ελάχιστη ποσότητα πετρελαίου σ' αυτό. Εύλογα το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πετρέλαιο που χρησιμοποιήθηκε για την πρόκληση  
 30 της πυρκαγιάς είχε αφαιρεθεί από τὸ πράσινο βαρέλι.

Η μετακίνηση του πράσινου βαρελιού και η τοποθέτησή του έξω από το εργοστάσιο, το γέμισμά του με πετρέλαιο και η ανταλλαγή του με το κόκκινο βαρέλι ήταν πράξεις που είχαν συντελεστεί στα πλαίσια κάποιας  
 35 συνεννόησης και συνεργασίας μεταξύ των δύο εφεσεϊδώντων.

Ο Παφίτης παράδωσε στην Αστυνομία τα ρούχα που φορούσε στις 5/9/1988, δυο φανέλλες και κάλτσες. Σ' αυτά

διαπιστώθηκε από το κυβερνητικό χημείο η παρουσία ιχνών, όχι όμως σημαντικής ποσότητας, πετρελαίου. Το Κακουργιοδικείο απέδωσε μεγάλη σημασία σε αυτό το εύρημα το οποίο έκρινε ως ενισχυτικό της παρουσίας του Παφίτη στην σκηνή του εμπρησμού κατά το χρόνο της διάπραξης του εγκλήματος. Στην κατάθεσή του ο Παφίτης ανέφερε ότι δεν αντελήφθη σημαντική ποσότητα πετρελαίου να βρέχει τα ρούχα του. Η θέση αυτή δεν συγκρούεται με τα ευρήματα του δικαστηρίου για την παρουσία ιχνών πετρελαίου στα ρούχα του.

Ένα από τα στοιχεία τα οποία καταλογίστηκαν από το δικαστήριο ότι δημιουργεί τεκμήριο ενοχής ήταν η ευκαιρία που είχε ο Παφίτης να διαπράξει το έγκλημα. Αυτή συνίστατο στην ευχέρεια που είχε να ταξιδεύσει από το χώρο όπου διανυχτέρευσε, στην φάρμα του στον Άγιο Γιάννη Μαλούντας, και την απόσταση που την χώριζε από το εργοστάσιο Epiparlex. Η διαδρομή καλύπτεται με αυτοκίνητο μέσα σε λιγότερο από 15 λεπτά, όπως κατάδειξε η μαρτυρία. Η μαρτυρία έφερε σε φως ότι μέχρι τις 00.30 περίπου της 6/9/1988 ο Παφίτης ήταν στο καφενείο του χωριού και ότι έφυγε μαζί με τους άλλους θαμώνες του καφενείου όταν αυτό επρόκειτο να κλείσει. Δεν υπήρχε μαρτυρία εκτός από την δική του για τις κινήσεις του μετά την ώρα εκείνη. Ο ίδιος ισχυρίστηκε ότι κοιμήθηκε, όπως συχνά έπραττε, σε κρεβάτι το οποίο ήταν αποθηκευμένο σε υπόστεγο της φάρμας του και το οποίο είχε ανεβάσει στο πίσω μέρος του αυτοκινήτου του που ήταν ανοικτό. Δεν προσέγγισε την σκηνή του εγκλήματος μέχρι πολύ αργότερα το πρωί της 6/9/1988 κατά την επιστροφή του στην Λευκωσία. Η οικογενειακή του κατοικία βρίσκεται στο Στρόβολο.

Το Κακουργιοδικείο, όπως προκύπτει από την απόφασή του, έκρινε ότι ο Παφίτης είχε την ευκαιρία να διαπράξει το έγκλημα εξομοιώνοντας, όπως διαφαίνεται από την απόφαση, την έλλειψη άλλοθι τεκμηριωμένου με την βεβαίωση τρίτων με ευκαιρία για την διάπραξη του εγκλήματος.

Το άλλο στοιχείο περιστατικής μαρτυρίας που λήφθηκε υπόψη για την θεμελίωση της καταδίκης του Παφίτη ήταν το κίνητρό του για το έγκλημα που πήγαζε από την "μεγάλη φιλία" με τον Καραγιώργη.

- 5 Εκτός από την σύμπραξή του με τον Παφίτη στην εγκατάσταση στις 5/9/1988 του πράσινου βαρελιού σε χώρο που καθιστούσε ευχερή την χρήση του περιεχομένου του για την διάπραξη του εγκλήματος η μαρτυρία κατέδειξε, όπως σωστά έκρινε το πρωτόδικο δικαστήριο, ότι ο
- 10 Καραγιώργης είχε ισχυρό κίνητρο να ενθαρρύνει την καταστροφή του εργοστασίου προς το σκοπό είσπραξης του ποσού για το οποίο το περιεχόμενο του εργοστασίου ήταν ασφαλισμένο και το οποίο υπερέβαινε τις £600,000.- Η ρευστότητα της επιχείρησης είχε πέσει στο ναδίρ. Επιταγές της επιχείρησης και για ασήμαντα ποσά επιστρέφονταν ανεξαργύρωτες. Η προσδοκία για ανάκαμψη της επιχείρησης ήταν μηδαμινή· ενώ οφειλές της εταιρείας στο προσωπικό καθιστούσαν αβέβαιη την συνέχιση της παραγωγής πέραν της εβδομάδας εκείνης. Η πίεση κορυφώθηκε
- 20 το πρωί της 5/9/1988 με στάση εργασίας του προσωπικού για την πληρωμή οφειλόμενων μισθών που ξεπερνούσαν τις £12,000.-. Επέστρεψαν στην εργασία τους τα μέλη του προσωπικού μόνον μετά από υπόσχεση του Καραγιώργη, μετά την παρέμβαση και των συντεχνιών, ότι οι οφειλές
- 25 στο προσωπικό θα τακτοποιούνταν μέχρι το τέλος της εβδομάδας εκείνης.

- Οι δικηγόροι του Καραγιώργη εισηγήθηκαν ότι η αδυναμία της εταιρείας περιοριζόταν στη ρευστότητα και όχι στην βιωσιμότητά της. Η απάντηση είναι ότι τα δύο ήταν αλληλένδετα. Η μόνη λογική διαπίστωση είναι εκείνη στην οποία κατέληξε το Κακουργιοδικείο, δηλαδή ότι η οικονομική κατάσταση της εταιρείας, που διηύθυνε ο Καραγιώργης και της οποίας μαζί με την σύζυγό του ήταν οι μόνοι μέτοχοι, ήταν απελπιστική. Το Τμήμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων είχε κινήσει τον μηχανισμό για διάλυση της εταιρείας ως μέσο εξασφάλισης των μεγάλων ποσών που όφειλε η εταιρεία στο ταμείο κοινωνικών ασφαλίσεων.
- 30
- 35

Τα χρέη της εταιρείας υπερέβαιναν, όπως επεσήμαναν οι δικηγόροι του Καραγιώργη, το ποσό για το οποίο το περιεχόμενο του εργοστασίου ήταν ασφαλισμένο. Αυτά ξεπερνούσαν το ποσό της ασφάλειας για περισσότερες από £50,000.- Την διαπίστωση αυτή συνδύασαν με την εισήγηση ότι δεν είχε εμφανές κίνητρο για την καταστροφή του περιεχομένου του εργοστασίου επειδή η είσπραξη του ποσού της ασφάλειας δεν θα έλυε αλλά τουναντίον θα επέτεινε τα προβλήματα της εταιρείας. Η εισήγηση παραγνωρίζει ότι μεγάλο μέρος της οφειλής στην Τράπεζα Κύπρου ήταν εξασφαλισμένο με υποθήκες της ακίνητης ιδιοκτησίας του Καραγιώργη και της συζύγου του για ποσό που έφθανε τις £280,000.- Η είσπραξη του ποσού της ασφάλειας θα απελευθέρωνε το μεγαλύτερο μέρος της ακίνητης ιδιοκτησίας του ζεύγους.

Η αύξηση του ποσού της ασφάλειας λίγες μέρες πριν την έκρηξη της πυρκαγιάς χωρίς αντικειμενικό λόγο υποδηλώνει προθέσεις που δύσκολα μπορεί να συμβιβαστούν με την αθώα εκδοχή που πρόβαλε ο Καραγιώργης. Με δική του αίτηση αύξησε στις 2/9/1988 το ποσό της ασφάλειας του περιεχομένου του εργοστασίου κατά £135,000.- Η μαρτυρία κατέδειξε ότι οι δραστηριότητες της επιχείρησης ήταν σε ύφεση, οι πρώτες ύλες είχαν μειωθεί και γενικά ότι δεν επήλθε οποιαδήποτε αύξηση στην αξία του περιεχομένου του εργοστασίου. Ο έλεγχος που είχε διεξάγει ο υπάλληλος της ασφαλιστικής εταιρείας για την διαπίστωση της αύξησης των εμπορευμάτων ήταν πρόχειρος και εντελώς επιφανειακός. Παρά τα οικονομικά προβλήματα της εταιρείας και την απουσία οποιασδήποτε αύξησης της αξίας του περιεχομένου του εργοστασίου ο Καραγιώργης δαπάνησε σημαντικό ποσό για την κάλυψη των πρόσθετων ασφαλιστρών, ποσό το οποίο δεν είχε και το οποίο δανείστηκε από τον πεθερό του. Το δάνειο αυτό εύλογα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση των πολλών πιεστικών υποχρεώσεων της επιχείρησης. Η αδημονία του για την αύξηση του ασφαλιστέου ποσού, ο χρόνος στον οποίο επιδιώχθηκε και είχε επιτευχθεί, προδίδουν ανησυχία εκ μέρους του Καραγιώργη για το ύψος του ποσού αυτού που εύλογα συνταυτίζεται με προ-

θέσεις κακοβουλίας. Το εύρημα του Κακουργιοδικείου ότι ο Καραγιώργης εμφορείτο από διαθέσεις που κατέτειναν προς την ύπαρξη κινήτρου για την καταστροφή του εργοστασίου ώστε να καρπωθεί το ποσό με το οποίο το περιεχόμενο του εργοστασίου ήταν ασφαλισμένο ήταν πλήρως  
5 δικαιολογημένο.

Το άλλο ενοχοποιητικό στοιχείο που προέκρινε εναντίον του Καραγιώργη ήταν η απόπειρά του να επηρεάσει τέσσερεις μάρτυρες της Κατηγορίας, υπαλλήλους της εταιρείας Emparlex για να μεταβάλουν την μαρτυρία τους. Η απόπειρα αφορούσε το μέρος της μαρτυρίας τους που  
10 σχετιζόταν:-

(α) Με την κατοχή των κλειδιών των δυο εισόδων από τις οποίες ο δράστης ή δράστες του εγκλήματος θα μπορούσαν να μπουν στο κτίριο,  
15

(β) Την ύπαρξη ξετυλιγμένου υφάσματος στον πάγκο του εργοστασίου που χρησιμοποιείτο για το κόψιμο των ρούχων, και

(γ) Την οικονομική κατάσταση και προοπτικές της  
20 εταιρείας.

Ως προς το πρώτο σημείο ήταν πρόδηλη η προσπάθεια του Καραγιώργη να αποσυνδέσει τον εαυτό του από κάθε υπόνοια ότι δυνατό να έδρασε σε συνεργασία με τον εμπρηστή ή εμπρηστές του εργοστασίου. Σχετικά με το  
25 δεύτερο σημείο η απόπειρα απέβλεπε στην στοιχειοθέτηση προϋποθέσεων για την τυχαία έκρηξη της πυρκαγιάς ενώ στο τρίτο σημείο η απόπειρα σκοπούσε να μετριάσει την ύπαρξη ελατηρίου εκ μέρους του για την καταστροφή του εργοστασίου. Ως αποτέλεσμα της πυρκαγιάς το περιεχόμενο του εργοστασίου, μηχανήματα, έπιπλα, σκεύη και εμπορεύματα καταστράφηκαν. Αυτό δεν αποδεικνύει, εισηγήθηκαν οι δικηγόροι των εφεσεϊόντων, ότι η ζημιά που προκλήθηκε ισούται με το ποσό το οποίο ο Καραγιώργης  
30 είχε διεκδικήσει με την αγωγή που ήγειρε (Τεκμ. 22) εναντίον των ασφαλιστών για ανάκτηση ποσού £609,000.-  
35



μετά την διάπραξη του εγκλήματος. Η εισήγηση είναι σωστή. Επισημαίνουμε όμως ότι η απόδειξη του επακριβούς ποσού της ζημιάς δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο των εγκλημάτων για τα οποία καταδικάστηκαν, ενώ παράλληλα η μαρτυρία κατέδειξε συμπερασματικά ότι προκλήθηκε ως αποτέλεσμα του εγκλήματος σημαντική ζημιά τόσο στο κτίριο όσο και στο περιεχόμενό του. 5

Εξίσου αβάσιμη κρίνουμε την εισήγηση ότι αναφορά στα γεγονότα μετά το έγκλημα σε φιλικές συζητήσεις μεταξύ ορισμένων υπαλλήλων της Epmaplex, μαρτύρων της Κατηγορίας δημιουργεί ερωτηματικά για την μαρτυρία τους που δεν απαντήθηκαν από το Κακούργιοδικείο. Είναι φανερό από το περιεχόμενο των συζητήσεων αυτών ότι επρόκειτο για συμπτωματική αναφορά στις καταθέσεις τους στην Αστυνομία χωρίς καμιά πρόθεση αλλοίωσης της μαρτυρίας τους ή επηρεασμού του ενός μάρτυρα από τον άλλο. 10 15

Άλλη εισήγηση της υπεράσπισης είναι ότι στην αντεξέταση των εφεσειόντων δεν τέθηκε σ' αυτούς ευθέως εισήγηση ότι διέπραξαν τα εγκλήματα, γεγονός που τείνει να αποδυναμώσει μέχρι βαθμού εξουδετέρωσης των θέσεων της Κατηγορίας. Παρόλο που ένας από τους σκοπούς της αντεξέτασης είναι να φέρει τον μάρτυρα αντιμέτωπο με την εκδοχή της πλευράς που αντεξετάζει τον μάρτυρα οι θέσεις του αντεξεταστή δεν είναι απαραίτητο να τεθούν ευθέως στο μάρτυρα με τον κλασσικό τρόπο "Σου υποβάλλω ότι διέπραξες ...". Αυτό μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους. Θεώρηση της αντεξέτασης των εφεσειόντων φανερώγει ότι αμφισβητήθηκε τόσο η αξιοπιστία τους όσο και οι ισχυρισμοί τους που έτειναν να τους αποσυνδέσουν από την διάπραξη των εγκλημάτων. Η παράλειψη της Κατηγορίας να υποβάλει στους εφεσειόντες συγκεκριμένα ότι διέπραξαν τα εγκλήματα για τα οποία είχαν κατηγορηθεί δεν άφησε κενό στην υπόθεσή της. 20 25 30

Η εισήγηση του δικηγόρου των εφεσιβλήτων, όπως τη συνοψίζουμε, είναι ότι η περιστατική μαρτυρία συνεκτιμώμενη και κρίνόμενη στα πλαίσια της ολότητας των γε- 35

5 γονότων της υπόθεσης συνθέτει ένα αρραγές οικοδόμημα ενοχής χωρίς κενό στην υποδομή ή οποιοδήποτε μέρος του κλοιού που το περιβάλλει. Η περιστατική μαρτυρία συνάδει μόνον, όπως εισηγήθηκε, με την ενοχή των εφεσειόντων.

10 Εξετάσαμε κάθε πτυχή της υπόθεσης με γνώμονα το πλαίσιο της δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου και έχοντας κατά νου ότι κριτής των γεγονότων της υπόθεσης είναι το πρωτόδικο δικαστήριο. Στο επίκεντρο των θέσεων των δικηγόρων των εφεσειόντων βρίσκεται η εισήγηση ότι τα ευρήματα του δικαστηρίου ως προς τα πρωτογενή γεγονότα είναι ακροσφαλή διότι βασίζονται σε υποθέσεις που δεν τεκμηριώνονται από την μαρτυρία.

15 Κρίνουμε σκόπιμο να υπενθυμίσουμε, εισαγωγικά, τα όσα λέχθηκαν στην υπόθεση *Λοϊζου ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ. 363 στις σελ. 365 - 366:-

20 "Η απόδειξη της κατηγορίας και κάθε στοιχείου που την συνιστά βαρύνουν εξ ολοκλήρου την κατηγορούσα αρχή. Δεν επιτρέπονται υποθέσεις ως προς την ύπαρξη γεγονότων όσο εύλογες και αν είναι. Κενά αναφορικά με την ύπαρξη πρωτογενών γεγονότων που συνιστούν και αποδεικνύουν το αδίκημα αφήνουν την κατηγορία ατεκμηρίωτη και έκθετη σε απόρριψη."

25 Η μαρτυρία η οποία κρίθηκε ότι αποδεικνύει την ενοχή των εφεσειόντων συνίσταται εξ ολοκλήρου, όπως σωστά διαπίστωσε το πρωτόδικο δικαστήριο, από περιστατική μαρτυρία. Όπως έχει επανειλημμένα διακηρυχθεί η περιστατική μαρτυρία δεν αποτελεί υποδεέστερη μορφή ή κατηγορία μαρτυρίας της άμεσης μαρτυρίας, δηλαδή μαρτυρίας η οποία αφεαυτής τείνει να αποδείξει το έγκλημα (όπως μαρτυρία αυτόπτων μαρτύρων). Όχι μόνον δεν υπάρχει προκατάληψη, και αυτό είναι η δεύτερη διαπίστωση που θέλουμε να κάμουμε, εναντίον της περιστατικής μαρτυρίας αλλά τουναντίον όταν είναι συμπερασματική τείνει να αφανίσει την πιθανότητα του ανθρώπινου

35

λάθους. Όμως η περιστατική μαρτυρία δεν πρέπει να συγχύζεται με τις περιστάσεις της υπόθεσης γενικά. Τα γεγονότα τα οποία την συνιστούν πρέπει να αποδεικνύονται όπως και κάθε άλλο πρωτογενές γεγονός. Η ενοχή του κατηγορουμένου πρέπει να προκύπτει από την σύνθεση της περιστατικής μαρτυρίας πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας. Το σωρευτικό αποτέλεσμα της περιστατικής μαρτυρίας πρέπει για να δικαιολογεί την καταδίκη του κατηγορουμένου να συνάδει συμπερασματικά με την ενοχή του κατηγορουμένου. Η αιτιώδης σχέση μεταξύ της περιστατικής μαρτυρίας και της ενοχής του κατηγορουμένου πρέπει να είναι άμεση αφενός και να μην μπορεί να συμβιβαστεί αφετέρου με άλλη λογική ερμηνεία της περιστατικής μαρτυρίας. (Βλ. μεταξύ άλλων *Fournides v. Republic* (1986) 2 C.L.R., 73 p. 79 και *Μιχαηλίδης ν. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ.172).

Η περιστατική μαρτυρία μπορεί να αποτελέσει βάση για την καταδίκη του κατηγορουμένου μόνον όταν τεκμηριώνει ως θέμα λογικής συνέπειας μέσα στα πλαίσια της ανθρώπινης εμπειρίας την ενοχή του. Οι αρχές που διέπουν την αξιολόγηση της περιστατικής μαρτυρίας διατυπώνονται σωστά στην πρωτόδικη απόφαση. Ότι αμφισβητείται κυρίως, όπως έχει σημειωθεί, είναι η ύπαρξη της περιστατικής μαρτυρίας που κρίθηκε ότι τεκμηριώνει την ενοχή των εφεσεσιόντων.

Η ενοχή των κατηγορουμένων συναρτάται άμεσα με τις κατηγορίες που διατυπώνονται εναντίον τους και τα γεγονότα που τις υποστηρίζουν. Επισημαίνουμε ότι ο Καραγιώργης κατηγορήθηκε και καταδικάστηκε για συνωμοσία με συγκεκριμένο πρόσωπο, τον Παφίτη, όχι με πρόσωπο ή πρόσωπα άγνωστα στην Κατηγορία. Συνεπώς η ενοχή του κρίθηκε και μπορεί να αναθεωρηθεί από το Εφετείο μόνον μέσα στο καθορισμένο πλαίσιο. Το ίδιο ισχύει και για τα άλλα δυο εγκλήματα για τα οποία καταδικάστηκε, ότι δηλαδή παρότρυνε το συγκεκριμένο πρόσωπο, τον Παφίτη, να προβεί στον εμπρησμό του εργοστασίου και του περιεχομένου του. Τόσο η καταδίκη για την συνωμοσία όσο και η καταδίκη του Καραγιώργη για τον

5 εμπρησμό είναι συνυφασμένες με την θέση ότι ο Παφίτης ήταν ένας από τους αυτουργούς. Η διάπραξη του ουσιαστικού εγκλήματος από τον Παφίτη ήταν άλλωστε και ένα από τα ουσιώδη γεγονότα της περιστατικής μαρτυρίας η οποία οδήγησε στην καταδίκη του για το έγκλημα της συνωμοσίας.

10 Δεν θα εξετάσουμε, ούτε και είναι επιτρεπτό, αν ο Καραγιώργης συνωμότησε με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο άγνωστο στην κατηγορία για τον εμπρησμό του εργοστασίου και του περιεχομένου του. Τα ενοχοποιητικά στοιχεία τα οποία προέκυψαν εναντίον του που πηγάζουν κυρίως από την μαρτυρία που τείνει να αποδώσει σ' αυτόν κίνητρο για την διάπραξη των εγκλημάτων και την απόπειρα επηρεασμού των μαρτύρων δεν μπορούν να κριθούν  
15 ανεξάρτητα ή έξω από το πλαίσιο της καταδίκης. Το Κακουργιοδικείο προσδιόρισε σωστά με βάση τις αρχές που υιοθετήθηκαν στην υπόθεση *Al-Hamad and Another v. Republic* (1989) 2 Α.Α.Δ.117) τα συστατικά στοιχεία της συνέργειας και σωστά έκρινε ότι η καταδίκη του Παφίτη  
20 αποτελούσε προϋπόθεση για την καταδίκη του Καραγιώργη. Προκύπτει ως θέμα λογικής τάξης ότι το πρώτο θέμα το οποίο πρέπει να εξετάσουμε είναι η εγκυρότητα της καταδίκης του Παφίτη.

25 Ανακεφαλαιώνοντας τα ουσιώδη γεγονότα τα οποία οδήγησαν το Κακουργιοδικείο στην κατάληξη ότι ο Παφίτης είναι ένοχος είναι εκείνα τα οποία κρίθηκαν ότι συνιστούν:

(α) Ελατήριο,

30 (β) Κατοχή αντικλειδιού της εισόδου 9 και η ευκαιρία που είχε να διαπράξει το έγκλημα, και

(γ) Τα ίχνη πετρελαίου στα ρούχα του.

ΕΛΑΤΗΡΙΟ.

Όπως έχει επανειλημμένα τονισθεί το ελατήριο δεν

αποτελεί συστατικό στοιχείο του εγκλήματος· γίνεται όμως δεκτή μαρτυρία για την ύπαρξή του, επειδή τείνει να διαφωτίσει ως προς την κινητήρια δύναμη που τον ώθησε να δράσει όπως έδρασε. Κανένας δεν γνωρίζει με βεβαιότητα, όπως έχει πολλές φορές λεχθεί, τις νοητικές διεργασίες του άλλου. (Βλ. μεταξύ άλλων *Anastassiades v. Republic* (1977) 2 C.L.R. 97, *Fournides* (ανωτέρω), *Hadjisavvas v. Republic* (1988) 2 C.L.R. 37, και *Μιχαηλίδης* (ανωτέρω)). Το συμφέρον όμως, όπως καταδεικνύει η ανθρώπινη εμπειρία, αποτελεί ισχυρή κινητήρια δύναμη η οποία οδηγεί τον άνθρωπο σε δράση. Η επίτευξή του, όχι σπάνια, επιδιώκεται με φαινομενικά αθώες πράξεις. Ο μανδύας της αθωότητας μπορεί να αποβληθεί όταν γίνουν γνωστά τα συμφέροντα και επιδιώξεις εκείνου που τον φέρει.

Η πρώτη διαπίστωση η οποία γίνεται είναι ότι υπάρχει διάσταση μεταξύ του κινήτρου που αποδόθηκε από την Κατηγορία και του ευρήματος του Κακουργιοδικείου ως προς το ελατήριο του Παφίτη. Ενώ στην εναρκτήρια δήλωση της Κατηγορίας διατυπώθηκε η θέση ότι ο Παφίτης θα είχε ανταλλάγματα από την διάπραξη του εγκλήματος τα οποία αποτέλεσαν το κίνητρο για τη δράση του, το δικαστήριο κατέληξε ότι το ελατήριο του Παφίτη ήταν η μεγάλη του φιλία με τον Καραγιώργη. Η εναρκτήρια δήλωση της Κατηγορίας αποβλέπει (1) στην προαδιαγραφή της υπόθεσης που η μαρτυρία στην κατοχή της Κατηγορίας αποκαλύπτει, και (2) στην παροχή μέσω προηγούμενης πληροφόρησης ευκαιρίας στην υπεράσπιση να αντιμετωπίσει και να απαντήσει στην υπόθεση της Κατηγορίας. Η Κατηγορία απέτυχε στην προκείμενη υπόθεση να αποδείξει το κίνητρο το οποίο απέδωσε στον Παφίτη για την διάπραξη του εγκλήματος. Η αποτυχία αυτή έμεινε απαρατήρητη από το πρωτόδικο δικαστήριο και δεν σχολιάστηκαν οι επιπτώσεις της. Κάθε αποτυχία της Κατηγορίας να αποδείξει την υπόθεση που σκιαγραφεί στο άνοιγμα της υπόθεσης τείνει να εξασθενήσει την κατηγορία. Οι επιπτώσεις από αυτή την αποτυχία έχουν εξεταστεί στην υπόθεση 'Ελληνας ν. Δημοκρατίας ( 1989) 2 Α.Α.Δ. 149.

Η μεγάλη φιλία δεν συνιστά αφεαυτής κινητήρια δύναμη των εγκληματικών προθέσεων και σχεδιασμών του φίλου προς τον οποίο απευθύνεται συμπαραστάση. Η φιλία κατά κανόνα παρέχει έρεισμα για βοήθεια και συμπαραστάση στις καθημερινές ειρηνικές επιδιώξεις του φίλου προς τον οποίο παρέχεται. Εν πάση περιπτώσει η διαπίστωση της ύπαρξης φιλίας μεταξύ δύο προσώπων όσο μεγάλη και αν είναι και εκδηλώσεις που αντικειμενικά σχετίζονται με αυτή και δεν έχουν εμφανή εγκληματικά γνωρίσματα δεν μπορεί λογικά να αποκλειστεί ότι εμφορούνται από αθώο ελατήριο. Η διαπίστωση αυτή είναι κρίσιμη για την θεώρηση του σχετικού ευρήματος του πρωτόδικου δικαστηρίου και της ερμηνείας που το δικαστήριο έδωσε στην συνεργασία του Παφίτη με τον Καραγιώργη στις 5/9/1988. Μέσα στα πλαίσια των γεγονότων της υπόθεσης η επίσκεψη του Παφίτη στον Καραγιώργη, τα διαμειφθέντα μεταξύ τους την ημέρα εκείνη και η βοήθεια την οποία ο Παφίτης παρείχε στον Καραγιώργη δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι είχε ως ελατήριο την παροχή βοήθειας στις καθημερινές επιδιώξεις του φίλου του. Άλλωστε από ότι κατέδειξε η μαρτυρία η βοήθεια αυτή δεν διαφέρει ουσιαστικά από παρόμοια βοήθεια την οποία ο Παφίτης είχε παράσχει στον Καραγιώργη στον παρελθόν σχετικά με την διαχείριση του περιβολιού του και την εκτέλεση μικρών έργων στο εργοστάσιό του.

Καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το εύρημα ότι η μεγάλη φιλία του Παφίτη προς τον Καραγιώργη αποτέλεσε κίνητρο για την εγκληματική του δράση δεν έχει θεμελιωθεί.

### 30 Η ΚΑΤΟΧΗ ΑΝΤΙΚΛΕΙΔΙΟΥ, ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΓΙΑ ΔΙΑΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.

Όπως προκύπτει από την ίδια την απόφαση του πρωτόδικου δικαστηρίου το εύρημα ότι ο Παφίτης είχε στην κατοχή του αντικλείδι της εισόδου 9 μέσω της οποίας ο δράστης ή οι δράστες εισήλθαν στο εργοστάσιο για την εκτέλεση του εγκληματικού τους έργου βασίζεται σε υπόθεση και όχι σε υπαρκτά γεγονότα. Δεν υπήρχε ίχνος μαρ-

τυρίας ότι είχε στην κατοχή του σε οποιοδήποτε στάδιο  
 οποιοδήποτε κλειδί του εργοστασίου. Η μαρτυρία αποκά-  
 λυψε ότι παρόλο που έγινε λόγος δεν του δόθηκαν τελικά  
 κλειδιά για να βγάλει αντικλείδι. Επισημαίνουμε επίσης 5  
 ότι ο λόγος που έγινε ήταν για την παροχή και πάλι βοή-  
 θειας από τον Παφίτη στον Καραγιώργη ώστε να εξασφα-  
 λιστεί αντικλείδι για χρήση από μέλος του προσωπικού. Η  
 μαρτυρία της Πατσαλίδου δημιουργεί υπόνοιες και το εύ-  
 ρημα ότι ο Παφίτης είχε ψευσθεί με προφανή σκοπό την  
 απόκρυψη της επίσκεψης ενδυναμώνει τις υπόνοιες. Η κα- 10  
 ταφυγή στο ψεύδος δημιουργεί τεκμήριο ενοχής όχι όμως  
 συμπερασματικό για την ενοχή του κατηγορουμένου ανε-  
 ξάρτητα από τα γεγονότα της υπόθεσης και τις συνθήκες  
 που την περιστοιχίζουν, όπως επεξηγείται στην υπόθεση 15  
*Al-Hamad* (ανωτέρω) (Βλ. επίσης WILLS ON  
 CIRCUMSTANTIAL EVIDENCE, 7th Ed., 112, *Fournides*  
 (ανωτέρω) και *Μιχαηλίδης* (ανωτέρω)). Ο χρόνος της επί-  
 σκεψης στο κατάστημα της κας Πατσαλίδου είναι αβέβαι-  
 ος ενώ το εύρημα ότι παρείχετο το πρωί της 5/9/1988  
 άνετη ευκαιρία στον Παφίτη να αποταθεί με επιτυχία σε 20  
 άλλο κατάστημα για τον ίδιο σκοπό είναι για τους λόγους  
 που επεξηγήθηκαν νωρίτερα ακροσφαλές. Το εύρημα ότι ο  
 Παφίτης είχε στην κατοχή του αντικλείδι της εισόδου 9 ή  
 οποιασδήποτε άλλης εισόδου του εργοστασίου είναι ατεκ- 25  
 μηρίωτο και ανυπόστατο. Η ύπαρξη του θετικού αυτού γε-  
 γονότος δεν αποδείχτηκε.

Ο παραμερισμός του ευρήματος αυτού εξασθενεί μέχρι  
 σημείου ουσιαστικής εξουδετέρωσης και του ευρήματος  
 για την ύπαρξη ευκαιρίας για την διάπραξη του εγκλήμα- 30  
 τος, άλλο σημαντικό εύρημα για την στοιχειοθέτηση της  
 καταδίκης του Παφίτη. Χωρίς το κλειδί η ευκαιρία την  
 οποία είχε ο Παφίτης να εισέλθει στο κτίριο και να δια-  
 πράξει το έγκλημα του εμπρησμού ήταν η ίδια με οποιοδή-  
 ποτε άλλο πρόσωπο που βρισκόταν στην ίδια ακτίνα από-  
 στασης από το εργοστάσιο. Όπως επισημάναμε σε 35  
 προγενέστερο στάδιο της απόφασης η απουσία άλλοθι  
 τεκμηριωμένου με την βεβαίωση τρίτου εξομοιώθηκε ου-  
 σιαστικά από το πρωτόδικο δικαστήριο με ευκαιρία για  
 την διάπραξη του εγκλήματος. Η σημασία της ευκαιρίας

ως στοιχείου τεκμηρίωσης της καταδίκης εξαρτάται από την φύση και την συνάρτησή της με την διάπραξη του εγκλήματος. Στην προκείμενη περίπτωση η ευχέρεια που είχε ο Παφίτης να προσεγγίσει στην σκηνή του εγκλήματος δεν τον τοποθετεί κατά τον κρίσιμο χρόνο στον τόπο του εγκλήματος.

Καταλήγουμε ότι και αυτά τα ευρήματα του πρωτόδικου δικαστηρίου είναι εσφαλμένα και πρέπει να παραμεριστούν.

## 10 ΑΝΙΧΝΕΥΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΑ ΡΟΥΧΑ ΤΟΥ ΠΑΦΙΤΗ.

Στο πλαίσιο της ολότητας των γεγονότων της υπόθεσης δεν μπορούσε να αποκλειστεί ότι η επαφή του Παφίτη σε διάφορα στάδια με τα δύο βαρέλια πετρελαίου άφησε ίχνη στα ρούχα του. Ούτε τα ίχνη τα οποία ανευρέθηκαν μπορούσαν να αποδοθούν αποκλειστικά στην παρουσία του στην σκηνή του εγκλήματος. Δεν υπήρχε αντίφαση μεταξύ της εκδοχής του Παφίτη ότι δεν είχε αντιληφθεί σημαντική ποσότητα πετρελαίου να εισρέει στα ρούχα του και την παρουσία ιχνών πετρελαίου. Η μαρτυρία δεν κατέδειξε ότι η εισροή πετρελαίου στο βαθμό και έκταση που χύθηκε στα ρούχα του Παφίτη θα οδηγούσε απαραίτητα το πρόσωπο που τα φορούσε να αντιληφθεί την παρουσία τους. Αφετέρου η μεταφορά του πράσινου βαρελιού στο χώρο του εργοστασίου, το γέμισμά του και η τοποθέτησή του σε τόπο που χρησίμευε στους δράστες του εγκλήματος έγινε με εντολή του Καραγιώργη και δεν τεκμηριώνει απαρέγκλιτα ενοχοποιητικά στοιχεία εναντίον του Παφίτη.

Προκύπτει από την ανάλυση στην οποία έχουμε προβεί ότι όλα τα ουσιαώδη ευρήματα του δικαστηρίου, εκείνα που κρίθηκαν ότι συνθέτουν τους αδιάσπαστους κρίκους της περιστατικής μαρτυρίας είναι εσφαλμένα.

Ενόψει αυτής της διαπίστωσης η καταδίκη του Παφίτη, του Ιου εφεσεΐοντα και στις τρεις κατηγορίες καταρρέει.



Η απαλλαγή και αθώωση του Παφίτη καταρρίπτει, όπως έχει εξηγηθεί, και το βάθρο της καταδίκης του Καραγιώργη για συνωμοσία με τον Παφίτη και παρότρυνση του τελευταίου να διαπράξει τα εγκλήματα για τα οποία καταλήγουμε ότι πρέπει να αθωωθεί. Έχουμε ήδη εξηγήσει και 5  
δεν θα επαναλάβουμε τους νομικούς και πραγματικούς λόγους για τους οποίους τα κίνητρα του Καραγιώργη και η απόπειρά του να επηρεάσει τους μάρτυρες, που αποτελούν ενοχοποιητικά στοιχεία, δεν μπορεί να αποτελέσουν ανεξάρτητη βάση για την καταδίκη του. Η καταδίκη του 10  
ήταν συνυφασμένη και αλληλένδετη με την καταδίκη του Παφίτη. Η κατάρρευση της καταδίκης του Παφίτη οδηγεί με νομοτέλεια και στην ακύρωση της καταδίκης του Καραγιώργη.

Η έφεση και των δυο εφεσειόντων επιτρέπεται. Η καταδίκη τους ακυρώνεται με συνακόλουθο την απαλλαγή και αθώωσή τους. 15

*Οι εφέσεις επιτρέπονται.*